

DK pakeitimai

Autorius SystemOperator

2007-10-26

PaskutinÄ“ kartÄ… atnaujinta 2007-10-26

Seime svarstomi su viršvalandino darbo, darbo naktÄ“, poilsio ir švenÄ•iÅ³ dienomis apmokÄ—jimu susijÄ™ darbo kodekso pakeitimai. Straipsnyje svarstoma Ä“ kÄ… reikÄ—tÅ³ atkreipti dÄ—mesÄ“.

SiÅ«loma taisytu DK 1621 straipsnio nuostatÄ… dÄ—I su švenÄ•iÅ³ dienomis sutampanÄ•iÅ³ poilsio dienÅ³ perkÄ—limo

ŠvenÄ•iÅ³ dienos – tai atskira poilsio laiko rÅ«šis: ne savaitÄ—s nepertraukiamasis poilsis – šeštadienis ir sekmadienis (DK 157 str. 4 p.; 161 str.), o kasmetinis poilsio laikas (DK 157 str. 5 p.). Pagal DK 1621 straipsnÄ— poilsio dienos, sutampanÄ•ios su DK 162 straipsnio nustatytomis švenÄ•iÅ³ dienomis, perkeliamos Ä“ sekaniÄ•iÄ… po švenÄ•iÅ³ einanÄ•iÄ… darbo dienÄ… SiÅ«loma ir šiÄ… nuostatÄ… taisytu: šdienÅ³, nuolat sutampanÄ•iÅ³ su sekmadieniais (pirmoji krikšA•ioniškÅ³ VelykÅ³ diena ir Motinos diena), neperkelti. Vargu ar tai teisinga, nes, kaip minÄ—ta, savaitÄ—s nepertraukiamasis poilsis ir švenÄ•iÅ³ dienos – ta skirtinges poilsio laiko rÅ«šys.

SiÅ«loma pakeisti viršvalandÅ³iÅ³, dirbtÅ³ suminÄ—s darbo laiko apskaitos sÄ…lygomis, kompensavimo bÅ«dÄ….

Kitu DK pakeitimo Ä“statymo projektu Nr. XP–2307 siÅ«loma keisti DK 149 str. 2-Ä…jÄ… dalÄ“. DK 149 straipsnis reglamentuoja suminÄ™ darbo laiko apskaitÄ… Šio DK 149 str. 2 dalis nustato: „Esant suminei darbo laiko apskaitai, privalo bÅ«ti garantuota šio Kodekso nustatyta paros bei savaitÄ—s nepertraukiamo poilsio trukmÄ—. Jeigu suminiu darbo laiko apskaitos laikotarpiu viršijamas tai darbuotojÅ³ kategorijai nustatytas darbo valandÅ³ skaiÄ•ius, darbuotojams jÅ³ pageidavimu sutrumpinama darbo diena arba suteikiama poilsio diena (dienos) darbo, kolektyvinÄ—je sutartyje arba darbo tvarkos taisykliÄ—se nustatyta tvarka ar papildomai apmokama kaip uÅ¾viršvalandinÄ— darbÄ…“. SiÅ«loma panaikinti Ä¾odÅ¾ius: „jÅ³ pageidavimu sutrumpinama darbo diena arba suteikiama poilsio diena (dienos) darbo, kolektyvinÄ—je sutartyje arba darbo tvarkos taisykliÄ—se nustatyta tvarka ar papildomai“. T. y. uÅ¾dirbtÅ… viršvalandinÄ— darbÄ… siÅ«loma paliki tik vienÄ… kompensavimo bÅ«dÄ…: padidintÄ… apmokÄ—jimÄ… (pa– ne maÅ¾iau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio atlygio arba mÄ—nesinÄ—s algos).

Šiame siÅ«lyme galima Ä—Å¾velgti nemaÅ¾ai trÅ«kumÅ³. Priedai uÅ¾darbÄ… nukrypstant nuo normaliÅ³ darbo sÄ…ly (darbÄ… naktÄ“, švenÄ•iÅ³, poilsio dienomis, viršvalandinÄ— darbÄ… ir kt.) – tai iš esmÄ—s yra ne darbo uÅ¾mokestis (DK 186 str. 1 d.), bet kompensaciniu pobÅ«dÅ¾io išmokos. Darbuotojui viršijus jam nustatyta darbo laiko trukmÄ™, t. y. dirbant viršvalandinÄ— darbÄ…, kompensavimas turÄ—tÅ³ bÅ«ti susijÄ™ visÅ³ patitinkamo poilsio suteikimu. Kaip tik šis kompensavimo bÅ«das labiausiai atitinka saugiÅ³ ir sveikatai nekenksmingÅ³ darbo sÄ…lygÅ³ sudarymo principÄ… (DK 2 str. 1 d. 5 p.). PavyzdÅ¾iu, Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvoje 2003/88EB dÄ—I tam tikrÅ³ darbo laiko organizavimo aspektÅ³ tiesiogiai pabrÄ—Å¾ta, kad „paprastai, pritaikius leidÅ¾ianÄ•iÄ… nukrypti nuostatÄ…, susijusiems darbuotojams turi bÅ«ti suteiktas atitinkamas kompensuojamas visÅ³ laikas“ (PreambulÄ—s 16 p.); „leidÅ¾ianÄ•ias nukrypti nuostatas leidÅ¾iama taikyti tik su sÄ…lyga, kad atitinkamiems darbuotojams suteikiamas lygiavertis kompensuojamojo poilsio laikas arba išskirtiniai atvejais, kai dÄ—I objektyviÅ³ prieÅ¾asÄ•iÅ³ suteikti tokio laiko neÄ—manoma, atitinkamiems darbuotojams suteikiama atitinkama apsauga“ (18 straipsnio 3 dalis).

Poilsio suteikimas kaip kompensavimo bÅ«das, manome, neprieštarauja ir teisingo apmokÄ—jimo uÅ¾darbÄ… principu (DK 2 str. 1 d. 6 p.), nes uÅ¾atliktÄ… darbÄ… (dirbtÅ… laikÄ… bet kuriuo atveju turi bÅ«ti sumokÄ—tas darbo uÅ¾mokestis, apmokÄ—jimas uÅ¾viršvalandinÄ— darbÄ… (DK 193 str.) vertintinas ne kaip darbo uÅ¾mokestis, bet kaip kompensacijos – tam tikro dydÅ¾io piniginÄ— išmoka, kuria siekiama atlyginti darbuotojui su jo darbo ar kitÄ³ Ä“statymo nustatyta darbÄ… vykdymu susijusias išlaidas. Taigi padidintas apmokÄ—jimas uÅ¾viršvalandinÄ— darbÄ… – tai kompensaciniu pobÅ«dÅ¾io priemoka. Šis padidintas apmokÄ—jimas uÅ¾viršvalandinÄ— darbÄ… t. y. bÅ«ti taikomas ne atsiÅ¾velgiant Ä— darbuotojo pageidavimÄ… (ypaÅ• kai taikoma suminÄ— darbo laiko apskaita), bet kai dÄ—tikrÄ³ prieÅ¾asÄ•iÅ³ suteikti lygiavertÄ— poilsÄ— neÄ—manoma (pvz., kai pasibaigia darbo teisiniai santykiai ir pan., analogiškai kompensacijai uÅ¾nepanaudotas kasmetines atostogas, jeigu neÄ—manoma taikyti DK 175 str.). TodÄ— pakeisti DK 149 str. 2 dalies nuostatÄ… ir atsisakyti poilsio suteikimo kaip kompensavimo bÅ«do (net jei to pageidauja darbuotojas) ir paliki tik apmokÄ—jimÄ… kaip uÅ¾viršvalandinÄ— darbÄ…, mÅ«sÅ³ nuomone, yra neteisinga ir prieštarauja darbo Ä“statymams.

SiÅ«loma keisti kompensavimo bÅ«dus uÅ¾viršvalandinÄ— ir nakties darbÄ… bei uÅ¾darbÄ… poilsio ir švenÄ… dienomis

Kitu šio DK pakeitimo Ä“statymo projektu Nr. XP–2307 siÅ«loma keisti DK 193 ir 194 straipsnius.

Priminsime, kad šie DK straipsniai nustato tam tikrus kompensavimo bÅ«dus: uÅ¾viršvalandinÄ— ir nakties darbÄ… – ne maÅ¾iau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos) (DK 193 str.); uÅ¾poilsio ir švenÄ•iÅ³ dienomis (DK 194 str.), jeigu jis nenumatytas pagal grafikÄ…, mokama ne maÅ¾iau kaip dvigubai arba darbuotojo pageidavimu kompensuojama suteikiant darbuotojui per mÄ—nesinÄ—s kitÄ… poilsio dienÄ…, arba tÄ… dienÄ… prie kasmetiniÅ³ atostogÅ³ (DK 194 str. 1 d.); jeigu švenÄ•iÅ³ dienÄ… dirbama pagal grafikÄ…, mokamas ne maÅ¾iesnis

kaip dvigubas valandinis arba dieninis atlygis. Pakeitim³ esmÄ—: darbuotojui nustatyti valandin⁻ atlyg⁻ (mÄ—nesinÄ™ al pakeisti vidutiniu atlygiu (mÄ—nesine alga) ir, antra, kai darbuotojas pasirenka poils⁻ pagal DK 194 str. 1 d., nustatyti, kad uÅ¾ tas poilsio dienas darbuotojui mokamas jo vidutinis darbo uÅ¾mokestis.

MÄ«s³ nuomone, šie pakeitimai sukel³ dviprasmybi³. Kaip minÄ—ta, priedai uÅ¾ darb⁻ nukrypstant nuo normaliai darbo sÄ...lyg³ (darb⁻ nakt⁻, švenÄ•i³, poilsio dienomis, viršvalandin⁻ darb⁻ ir kt.) iš esmÄ—s y darbo uÅ¾mokestis (DK 186 str. 1 d.), o kompensacinio pob³ «dÅ¾io išmokos. Pavyzd³iui, kai DK 193 straipsnis nustato, kad uÅ¾ viršvalandin⁻ darb⁻ ir darb⁻ nakt⁻ mokama ne maÅ¾iau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos), šiÄ... DK nuostat⁻ reik⁻t³ suprasti ne kaip nustatan⁻iÄ... vienalyt^{TM} p didesnÄ™, palyginus su darbuotojui nustatytu valandiniu atlygiu (mÄ—nesine alga), sumÄ... bet kaip nustatan⁻iÄ... tok⁻ mok uÅ¾ viršvalandin⁻ ir nakties darb⁻, kuris susideda iš:

- darbo uÅ¾mokes⁻io uÅ¾ faktiškai darbuotojo atlikt⁻ darb⁻ (DK 186 str. 1 d.) pasibaigus darbuotojo darbo diena (pamainai) (viršvalandinis darbas), poilsio, švenÄ•i³ dienÄ..., nakties metu, kuris lygus jam nustatytam (pvz., darbo sutartyje, kituose jo darbo apmokÄ—jimÄ... reglamentuojan⁻iuose lokaliniuose norminiuose teisÄ—s aktuose) valandiniai atlygiui, ir

- kompensacinio pob³ «dÅ¾io priemokos, kurios dydis yra ne maÅ¾esnis kaip 50 proc. darbuotojui nustatyto valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos).

Vidutinis darbo uÅ¾mokestis (DK 204 str.) negali bÅ«ti sutapatinamas su darbo uÅ¾mokes⁻iu (DK 186 str.). Vidutinis darbo uÅ¾mokestis – tai ne atlyginimas uÅ¾ darbuotojo faktiškai atliekam⁻ darb⁻, bet tam tikru teisiniu pagrindu (DK 204 str. 1 d.) darbuotojui numatyta garantija, taikoma tais atvejais, kai darbuotojas faktiškai nedirba, taÄ•iau dÄ—I tam tikr³ prieÅ¾asÄ•i³ jam bÅ«tina šA laikÄ... apmokÄ—ti.

AtsiÅ¾velgiant Ä— tai, siÅ«loma pakeisti, pavyzd³iui, DK 193 straipsnio nuostat⁻...: „viršvalandin⁻ darb⁻ darb⁻ nakt⁻ mokama ne maÅ¾iau kaip darbuotojo pusantro vidutinio valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos)“, mÄ—nesinÄ—s manymu, reik⁻t³ suprasti taip, kad uÅ¾ tok⁻ darb⁻ mokama kompensacinio pob³ «dÅ¾io priemoka, kurios dydis lygus 15 proc. darbuotojo vidutinio valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos). Taip pat darbuotojui priklauso ir darbo uÅ¾mokestis uÅ¾ faktiškai jo atlikt⁻ darb⁻ pasibaigus darbo dienai (pamainai) (uÅ¾ viršvalandin⁻ darb⁻), kuris lygus jam nustatytam (pvz., darbo sutartyje, kituose jo darbo apmokÄ—jimÄ... reglamentuojan⁻iuose lokaliniuose norminiuose teisÄ—s aktuose) valandiniam atlygiui. Darytina išvada, kad nauja šios nuostatos formuluo⁻ (t. y. darbuotojo valandinis atlygis pakeistas Ä— jo vidutin⁻ atlyg⁻) darbuotojui nustatyto (pagal darbo sutart⁻ ar kitus norminius aktus) darbo uÅ¾mokes⁻io mokÄ—jimo nereglamentuoja. Vadinas, kompensacin⁻s išmokos dydis pagal tok⁻ reglamentavim⁻ padidinamas dar 100 proc., palyginus su nustatytu pagal dabartin⁻ teisin⁻ reglamentavim⁻.... Abejotina, ar bÅ«tent tok⁻ tiksl⁻ turi nurodytas DK pakeitimas.

Be to, kompensacin⁻s išmokos mokÄ—jimas turi bÅ«ti susietas su tam tikru laiku, per kurÄ— dirbama (pasibaigus darbuotojo darbo dienai (pamainai) (viršvalandinis darbas), poilsio, švenÄ•i³ dienÄ..., nakties metu). UÅ¾ ši dirbt⁻ laik⁻ (atlikt⁻ darb⁻) darbuotojui yra ir turi bÅ«ti mokamas jam nustatytas (pvz., darbo sutartyje, kituose darbo apmokÄ—jimÄ... reglamentuojan⁻iuose lokaliniuose norminiuose teisÄ—s aktuose) valandinis atlygis (mÄ—nesinÄ—s tarpu vidutinis darbo uÅ¾mokestis apskaiÄ•iuojamas iš trij³ paskutini³ kalendorini³ mÄ—nesi³, einan⁻i³ prieš tÄ... mÄ—nes⁻, uÅ¾ kur⁻ (ar jo dal⁻) mokamas vidutinis darbo uÅ¾mokestis (Darbuotojo ir valstybÄ—s tarnau vidutinio darbo uÅ¾mokes⁻io apskaiÄ•iavimo tvarkos aprašo, patvirtinto LR VyriausybÄ—s 2003 05 27 nutarimu Nr. 650, 6.1. p.). AtsiÅ¾velgiant Ä— tai, abejotina, ar teisinga kompensacinei išmokai apskaiÄ•iuoti taikyti vidutin⁻ darbo uÅ¾mokest⁻.

Šiuo metu DK 194 str. 1 d. nustatytais teisinis reglamentavimas aiškintinas taip, kad, jeigu darbuotojas dirba poilsio arba švenÄ•i³ dienÄ..., kai toks darbas nenumatyta pagal grafik⁻..., tai jam sumokamas darbo uÅ¾mokest⁻ uÅ¾ faktiškai dirbt⁻ laik⁻ (atlikt⁻ darb⁻) poilsio arba švenÄ•i³ dienÄ... ir papildomai kompensuojama iš trij³ DK 194 str. 1 d. numatyti³ bÅ«dÅ³:

- arba mokant jam 100 proc. darbo uÅ¾mokes⁻io dyd⁻ kompensacinio pob³ «dÅ¾io priemok⁻...
- arba suteikiant darbuotojui per mÄ—nes⁻ kit⁻ poilsio dienÄ... (darbuotojo pageidavimu),
- arba tÄ... dienÄ... pridedant prie kasmetini³ atostog³ (darbuotojo pageidavimu).

Poilsio suteikimas pagal DK 194 str. 1 dal⁻ yra savarankiškas kompensavimo bÅ«das, kuris, palyginant su pirmu kompensavimo bÅ«du – padidintu apmokÄ—jimu, taikomas ne kartu, o atskirai. Taigi darytina išvada, kad jeigu darbuotojas pageidauja, kad jam DK 194 str. 1 dalyje nurodytas darbas bÅ«t³ kompensuotas suteikiant per mÄ—nes⁻ kit⁻ poilsio dienÄ... arba tÄ... dienÄ... pridedant prie kasmetini³ atostog³, tai šis poilsio laikas neapmok⁻. Priešjingu atveju (t. y. jeigu manytume, kad šis DK 194 str. 1 d. nustatyta tvarka suteikiamas poilsio laikas turi bÅ«ti apmokamas) darbuotoj³ pad⁻ tis bÅ«t³ nelygi: darbuotojai, pasirink^{TM} padidint⁻ apmokÄ—jim⁻ kaip kompen bÅ«dÄ... netekt³ teis⁻ s gauti poilsio nuo darbo laik⁻ ir atsidurt³ blogesnÄ—je pad⁻tyje, palyginus su darbuotojais, pasirinkusiais poilsio laiko suteikim⁻ kaip kompensavimo bÅ«dÄ... Ir DK 194 str. 1 dalyje nustatytais padidintas apmokÄ—jima kaip kompensavimo bÅ«das netekt³ savo prasm⁻.

Pagal DK 194 str. 1 d. pakeitim⁻ siÅ«loma uÅ¾ darb⁻ poilsio arba švenÄ•i³ dienÄ..., jeigu jis nenumatyta pagal g mok⁻ti ne maÅ¾iau kaip dvigubai, skaiÄ•iuojant nuo darbuotojo vidutinio valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos), arba darb

pageidavimu kompensuoti jam š Ä darbÄ... suteikiant per mÄ—nesÄ— kitÄ... poilsio dienÄ... arba tÄ... dienÄ... pridedant kasmetiniÅ³ atostogÅ³ ir mokant uÅ¾ tas dienas darbuotojui jo vidutinÄ— darbo uÅ¾mokestÄ—. SiÅ«lomas pakeitimasis nepaÅ¾eis darbuotojÅ³, kurie pasirenka skirtingus DK 194 str. 1 dalyje nustatytus kompensavimo bÅ«dus, lygiÅ³ teisiÅ³ tik tuo atveju, jeigu siÅ«lomÄ... pakeitimÄ... aiškinsime taip:

- darbuotojui, kuris pasirenka padidintÄ... apmokÄ—jimÄ..., mokamas jo uÅ¾dirbtas poilsio, švenÄ•iÅ³ dienÄ... darbo uÅ¾mokesčis ir 200 proc. jo vidutinio valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos) dydÅ¾io kompensacinÄ— priemoka;
- darbuotojui, kuris pasirenka poilsio suteikimÄ..., mokamas jo uÅ¾dirbtas poilsio, švenÄ•iÅ³ dienÄ... darbo uÅ¾mokesčis 100 proc. jo vidutinio valandinio atlygio (mÄ—nesinÄ—s algos) dydÅ¾io kompensacinÄ— priemoka.

Antonas Kviačkovskis - teisininkas